

SKUP 2001 – 44

Prosjekt: En sikker jobb
Medarbeider: Astri Thunold
Publikasjon: Brennpunkt NRK
Publisert: September 2001
Medium: Fjernsyn
Tema: Arbeidsliv

1)

Programansvarlig: Astri Thunold

Research, intervjuer, reportasje, regi

Bidragstere: Geir Rommetveit, Terje Dale, Linn Elisabeth Jenssen, Svein Aronsen, Ragnar Christensen, Anne Magnussen, Lisbeth Skaar

For-research, forslag, tips

Foto og redigering: Anders Nøkling

2)

En sikker jobb

NRK Brennpunkt viser hvordan og hvorfor tallet på ulykker og nesten-ulykker øker på oljeinstallasjonene i Nordsjøen, trass i omfattende regler og rutiner for sikkert arbeid.

3)

NRK Brennpunkt, NRK 1, tirsdag 18.09.01

4)

NRK Brennpunkt

E-post: { [HYPERLINK "mailto:brennpunkt@nrk.no"](mailto:brennpunkt@nrk.no) }

Brevpost: NRK Brennpunkt, NRK – OFFD FG 31, 0340 OSLO

Telefon: 23 04 90 00

NRK Brennpunkt Bergen

Brevpost: NRK Brennpunkt, 5020 Bergen

Telefon: 55 27 52 00

5)

Astri Thunold

NRK Brennpunkt

5020 Bergen

Telefon: 55 27 57 15

Mobil: 97 12 60 69

Privat: 55 31 87 67

6)

Redegjørelse for arbeidet

a)

Arbeidet med en dokumentar om sikkerheten på oljeinstallasjonene i Nordsjøen kom for alvor i gang i februar 2001, etter at det hadde vært gjort spredte forsøk tidligere.

b og c)

Det økende tallet alvorlige arbeidsulykker hadde vært synlig i nyhetsbildet over en viss tid. Samtidig kom det tips til redaksjonen både fra NRK-medarbeidere, informasjonsbyråer for oppdragsgivere i bransjen, fagforeningsfolk, menige arbeidsfolk, pårørende og andre.

Tipsene gikk i mange retninger, og det var nødvendig å vurdere de mange kildenes motiver og troverdighet kritisk. Supplybåtrederne flinke informasjonsbyrå føret oss for eksempel med saker som skulle underbygge behovet nettopp for flere supplybåter.

Etter hvert ble følgende hovedproblemstilling valgt:

Hvorfor øker tallet på ulykker og nesten-ulykker på oljeinstallasjonene i Nordsjøen, trass i oljeselskapenes tilsynelatende strenge og omfattende regler og rutiner for sikkert arbeid?

Følgende to arbeidshypoteser skilte seg ut:

PÅSTAND: Sparing rammer sikkerhet

Økte krav til lønnsomhet på 90-tallet har ført til nedbemanning. Folk har flere arbeidsoppgaver og høyere stress enn før. Det øker faren for feil, og faren for at feil ikke blir oppdaget og dermed får alvorlige konsekvenser.

PÅSTAND: Papirsikkerhet og ukultur

Ulykker koster også. I den harde konkurransen om konsesjoner og oppdrag straffes selskapene økonomisk for høye tall på skader og nesten-ulykker. Dette gjør det lønnsomt å pynte på statistikken.

Påstanden var at det har utviklet seg en ukultur, der arbeidsfolk presses fra ledelse og etter hvert også fra egne kollegaer til å unngå å rapportere om nestenulykker og skader.

Disse hovedsporene ble fulgt helt frem til ferdig dokumentar.

d)

Metode, kildebruk, m.v

DOKUMENTASJON: Sparing rammer sikkerhet

Ulykken med boligplattformen Aleksander Kielland var et tidsskille i norsk oljepolitikk og førte til svært skjerpede sikkerhetskrav på 80-tallet. Mottoet var sikkerhet først, så lønnsomhet.

Det var ikke vanskelig å finne gode og troverdige kilder som kunne bekrefte at økte krav til lønnsomhet på 90-tallet hadde rammet sikkerheten offshore.

Tilsynsmyndigheten, Oljedirektoratet, hadde god dokumentasjon på dette, og sikkerhetsforskere ved SINTEF og NTNU hadde ropt ulv i lang tid.

DOKUMENTASJON: Papirsikkerhet og ukultur

Det som var vanskeligere å dokumentere, var påstanden om at lønnsomhetskravet hadde ført til et helsefarlig arbeidsmiljø, en ukultur der arbeidsfolk ble belønnet for løgn, og at straff ble føyet til skade.

Vi hadde mange historier fra oljearbeidere som fortalte at de ble truet og presset til å bryte vedtatte sikkerhetskrav, og til å la være å rapportere om skader, sikkerhetsbrudd og nestenulykker.

En av kildene hadde nektet å føye seg etter presset om å unngå sykmelding og ta alternativt arbeid i land, for å unngå en dårlig skadestatistikk for selskapet.

Han hadde valgt å ta kampen, som førte til oppsigelse på grunn av ordrenekt og endte med et rettslig forlik der han fikk jobben tilbake.

Dermed forelå det fyldig skriftlig dokumentasjon på et case vi hadde fått mange vitnesbyrd om.

Vi hadde også internavisen fra leverandørselskapet, der ledelsen gledesstrålende slo fast at det nå var gått 720 dager uten en eneste fraværsskade, et nokså oppsiktsvekkende resultat i en høyrisikobransje. Dessuten var altså den godt dokumenterte skaden til vår kilde ikke rapportert.

Samtidig bekreftet selskapet overfor oss at de hadde en ordning med gaver til alle ansatte når skadestatistikken viste null over tid.

Mange arbeidsfolk i mange ulike selskaper fortalte om den faktiske virkningen av slike påskjønnelser i form av gaver og bonuser for skadefrihet. Virkningen ble et press fra kollegaer til å holde kjeft om skader.

Det ligger i sakens natur at det sjelden foreligger skriftlig dokumentasjon på trusler og press av denne typen. De mange likelydende historiene fra innbyrdes uavhengige kilder underbygget min overbevisning om kildenes troverdighet.

Det var nødvendig å intervju svært mange anonyme kilder før jeg fant frem til dem som hadde mot til å stå åpent frem i dokumentaren, og risikere reaksjoner fra arbeidsgiver og kollegaer.

I vurderingen av kildenes troverdighet og motiver inngikk selvsagt også hva de risikerte på å stå frem, og om de hadde noe personlig å vinne eller tape på å snakke med oss.

I ett tilfelle gjorde det utslaget at vi tok Statoil-direktøren som "gissel": På direkte spørsmål om det var slik at ansatte risikerte oppsigelse eller andre represalier ved å snakke med oss, sa direktøren selvsagt nei. Dermed følte vår kilde det var trygt å fortelle om sine opplevelser.

TRE ULYKKER, EN ÅRSÅK

Jeg valgte å fordype meg i tre konkrete arbeidsulykker, som kunne si noe utover seg selv om forholdene i oljebransjen på 90-tallet. Jeg hadde innsyn i alle rapporter om ulykkene, både selskapenes egne, Oljedirektoratets og politiets åstedsgranskinger.

I tillegg til å dokumentere hva som faktisk skjedde, valgte jeg å bruke tid på å vise det menneskelige tapet ulykkene medførte. Ulykkene skjer langt ute til havs, under arbeidsforhold både de pårørende og befolkningen ellers vet svært lite om.

Jeg fikk tilgang til familienes private bilder og videoer, deres minner, deres sorg og sinne. Dette krevde et stort mot og menneskelig styrke fra de medvirkende. Jeg brukte mye tid på å finne en form som kunne formidle deres tap med respekt.

Bare en av sakene var avsluttet i form av et million-forelegg til Statoil, i en annen sak kom forelegget mot Hydro den dagen dokumentaren ble sendt. (Tilfeldig? Nepe!) Den tredje er i skrivende stund fortsatt under politi-etterforskning, og foreldes i februar i år.

Det var ikke vanskelig å slå fast at alle de tre ulykkene skyldtes grove brudd både på selskapenes egne og myndighetenes sikkerhetskrav.

7 og 8)

Dokumentaren er laget innenfor rammene av arbeidsinnsatsen i et Brennpunkt-budsjett:

Research: 6 uker

Opptak: 3 uker

Redigering: 3 uker

Jeg vil fremheve godt kollegialt samarbeid både i og utenfor egen redaksjon i NRK.

9)

Bergen, 22.01.02

Astri Thunold